

MINDAUGAS ŠINKŪNAS

Lietuvių kalbos institutas
 mindaugas@lki.lt

Knygos nobažnystės autorystės problemos (ortografijos tyrimas)

1653 metų *Knygos nobažnystės* pratarmėje nurodytos keturios rengėjų pavardės: Steponas Jaugelis Telega parengęs „Psalmyną su giesmėmis“, Samuelis Tomaševskis pritaikęs jas „prancūziškoms melodijoms ir gaidoms“, Samuelis Minvydas ir Jonas Božimovskis rūpinęsi postile, pasija, maldynu ir katekizmu. Jūdviejų indėlis smulkiau nedetalizuotas.

Antanas Jakulis pagal kai kuriuos rašybos, morfologijos ir leksikos skirtumus nustatė, kad visas maldynas (KNM), pasija (KNSE 263–285) ir postilės vidurinioji dalis (KNSE 77₁₈–244₆) versta vieno vertėjo (tikėtina – Božimovskio), o postilės pradžia ir paskutiniai penki pamokslai – kito (tikėtina – Minvydo). Pasitaikančias išimtis jis aiškino galimu vertėjų nenuoseklumu, ankstesnių raštų įtaka, redaktorių taisymais ir vertėjų bendradarbiavo galimybe (Jakulis 1982, 117–118). Dalia Jakulytė atkreipė dėmesį ir į pamokslų stiliaus skirtumus (Jakulytė 2005, 112–113).

Jakulio nustatyta, kad rengiant *KNSE* perikopes galėjo būti pasinaudota kažkuriuo Jaknavičiaus evangelijų leidimu (lyginta su 1647 m. JE leidimu): „Įvairiausių sutapimų su [JE] labai daug pirmojoje [KN]SE pusėje (evangelijose, skirtose laikui nuo advento pradžios iki velykų) ir keturiose paskutinėse evangelijose. Vidurinės [KN]SE dalies (nuo 77 p.) evangelijos labiau skiriasi nuo visų ankstesnių redakcijų, nors ir jas rengiant, matyt, naudotasi [JE]“ (Jakulis 1984, 36). Greičiausiai ji versta iš Gžegožo Žarnoviečio postilės pasinaudojant Vilento vertimu (Jakulytė 2005, 114).

Tyrimu siekiama verifikuoti Jakulio nustatytą knygos dalių autorystę. KN skaitmeniniuose perrašuose atlikta fonemą /j/ žyminčių grafemų statistinė ir distribucijos analizė (Šinkūnas 2015). Keliami klausimai, ar nevienoda /j/ rašyba atspindi skirtingų vertėjų rašybos įpročius, ar buvo perimta iš vertimo šaltinio, perikopių šaltinio, o galbūt atsirado dėl spaustuvės korektorių.

Literatūra

- Jakulis Antanas, 1982: „Sumos Evangelijų ir ‘Maldų krikščioniškų’ autorystės klausimu“, *Baltistica* XVIII(2), 173–178.
- Jakulis Antanas, 1984: „Sumos Evangelijų ir ‘Maldų krikščioniškų’ ryšiai su ankstesniais lietuviškais raštais“, *Kalbotyra* 35(1), 31–41.
- Jakulytė Dalia, 2005: „Kai kurie ‘Sumos Evangelijų’ ir ‘Maldų krikščioniškų’ tarminiai skirtumai“, *Tiltai*. Priedas 26, 111–121.
- Šinkūnas Mindaugas, 2015: „Lietuvių ortografijos skirtumai katalikų ir evangelikų reformatų raštuose (XVI–XVII a.): priebalsio /j/ ir diftongų /ai/, /ei/ rašyba“, *Baltistica* (spausdinama).